

GOO

GOO
u Osijeku

mala zbirka naše prakse

Dkolektiv

DJEČJI KREATIVNI CENTAR
DKKiCA

NANSEN DIJALOG CENTAR

udruga za rad s mladima
BREZA
www.breza.hr

Nakladnik: DKolektiv – organizacija za društveni razvoj

Za nakladnika: Nikica Torbica

Urednici: Nikica Torbica i Ivana Milas

Osijek, lipanj 2021.

Izdavanje ove publikacije podržano je sredstvima Mreže fondacija Otvoreno društvo.

Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost DKolektiva i ne odražava nužno stajalište Mreže fondacija Otvoreno društvo.

Projektom *Osijek To GOO* Građanski odgoj i obrazovanje uveden je kao izvannastavna aktivnost u 6 osječkih osnovnih škola od školske godine 2018/2019.

Provedbu GOO kao INA-e započeo je Grad Rijeka dvije godine ranije, te razvio materijale za provedbu: Priručnik za učenike *Učenik građanin* i Smjernice nastavnicima za provođenje priručnika. Pozitivno iskustvo provedbe u riječkim osnovnim školama potaknulo je osječke udruge i Grad Osijek na preuzimanje „riječkog modela“, a temeljem sporazuma Grada Osijeka i Grada Rijeke u svibnju 2018.

Kroz dvije godine učitelji su provodili program prema nastavnim pripremama slijedeći Priručnik Učenik građanin, ali i prilagođavali sadržaje te osmišljavali nove nastavne jedinice sukladno potrebama svojih učenika i škola.

Ovaj mali priručnik skupio je dio materijala, a slijedi riječki model provedbe kroz koji je u građanskom odgoju i obrazovanju zastupljeno 6 dimenzija: ljudsko -pravna, politička, društvena, (inter)kulturalna, ekološka i gospodarska.

Nadamo se da će ovaj materijal poslužiti drugim učiteljima u provedbi Građanskog odgoja i obrazovanja, bilo kao gotove pripreme ili kao poticaj i inspiracija, a kako bi poučavanje Građanskog odgoja i obrazovanja bilo sustavnije, kvalitetnije i prilagođeno učenicima.

Pripreme u ovom priručniku osmislili su i proveli: Goran Ledenčan, mag. ethnol. et anthrop. i mag. educ. geogr.; Mirko Andrić, profesor sociologije i geografije; Morena Lalić, prof. povijesti i engleskog jezika i književnosti; Nikica Torbica, prof. povijesti i hrvatskog jezika; Sandra Marijanović, prof. likovne kulture i Zrinka Šabić, prof. glazbene kulture.

Projekt *Osijek to GOO* provode četiri osječke udruge: Udruga za rad s mladima Breza; DKolektiv – organizacija za društveni razvoj; Dječji kreativni centar „Dokkica“ i Nansen dijalog centar u partnerstvu sa Gradom Osijekom.

Škola za ljudska prava

Pripremio i vodio: Nikica Torbica, prof.

Dimenzija GOO	Ljudska prava
Ciljana skupina:	5./6. razred OŠ
Vrijeme provedbe:	90 min.
Korelacija sa školskim predmetom/ima:	Geografija, Informatika, Tjelesna i zdravstvena kultura, Likovna kultura, Hrvatski jezik
Ishodi:	<ul style="list-style-type: none">• učenici će moći nabrojati temeljne vrijednosti ljudskih prava• učenici će moći analizirati ponašanja koja promiču i/ili ugrožavaju ljudska prava• učenici će moći kreirati prijedloge za idealnu školu koja promiče ljudska prava• učenici će izabrane (prethodno kreirane) ideje moći primijeniti i u stvarnom okruženju njihove škole
Metode:	predavanje, razgovor, rasprava, rad u skupini, barometar stavova
Aktivnosti:	<p>1. Uvodna aktivnost (13 min.)</p> <p>Učitelj poziva učenike da ustanu i naprave prostora da stanu u red s jedne strana učionice na drugi. Potom na jednu stranu učionice nalijepi papir "Slažem se.", a na drugu "Ne slažem se.". Učitelj najavi da će čitati izjave, a učenici dobivaju uputu da se rasporede unutar prostorije ovisno o tome slažu li se ili ne s izjavom. Vježba se može provesti i tako da imaju samo binaran odgovor "da" i "ne" ili da prostor između krajnosti bude "skala slaganja."</p> <p>Izjave:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Svatko od nas ima pravo na svoje tajne.2. Svatko od nas ima pravo nekoga udariti.3. Svatko od nas ima pravo imati simpatiju.4. Svatko od nas ima pravo na osmjeh i sreću.5. Svatko od nas ima pravo činiti što god ga je volja.6. Svatko od nas ima pravo doći u školu.7. Svatko od nas ima pravo uzeti tuđe stvari.8. Svatko od nas ima pravo ometati nekoga tko uči.9. Svatko od nas ima pravo na odmor, čak i od škole.10. Svatko od nas ima pravo znati zašto dobiva neku ocjenu.

Aktivnosti:

Nakon što pročita sva pitanja, učitelj, na tragu sljedećih pitanja, vodi refleksiju,; *Koliko vam je teško bilo odlučiti slažete li se s izjavom? Je li bilo situacija u kojima niste bili sigurni? S kojim se izjavama niste složili? Zašto se niste složili? Ima li nešto zajedničko u svim tim izjavama? Na što nitko od nas nema pravo? Možete li pogoditi o čemu ćemo danas pričati?*

Vrlo je bitno da u ovom dijelu refleksije učitelj navede učenike na odgovor kako svačija sloboda staje tamo gdje ugrožava tuđu.

2. Teorija o vrijednostima ljudskih prava (17 min.)

Učitelj rasprostire vrijednosti ljudskih prava na pod – *nediskriminacija, tolerancija, solidarnost, odgovornost, jednakost, sloboda*. Učitelj zamoli učenike da promisle koju smatraju najbitnijom da bi ostvarili svoja ljudska prava te da stanu uz nju.

Kada se učenici raspodijele, učitelj ide od grupe do grupe i daje učenicima koji žele priliku da pokušaju definirati vrijednost i da drugima predstave razlog svog izbora. Pri tome napomene da u ovoj vježbi ne komentiraju tuđe izbore, nego da se samo osvrnu na svoj.

Kada učenici pojasne svoj izbor, nastavnik ih pozove da okrenu papir i pročitaju definiciju s poleđine (**Prilog 1**).

3. Aktivnost (40 min.)

Učenici se dijele u 4 do 6 grupa, ovisno o veličini razreda. Svaka grupa dobiva kao temu jednu od vrijednosti iz prethodnog zadatka. U slučaju da se zbog veličine razreda izbacuju neke teme, učitelj može izostaviti vrijednosti koje učenici nisu birali tijekom prošle aktivnosti.

Nakon podjele u grupe s temama učenici dobivaju hipotetsku situaciju i četiri zadatka (**25 min.**):

Vaša je grupa dobila nagradno putovanje na ljetnu školu, a potencijalne teme škole su Informatika, nogomet ili Geografija.

No, ovo nije uobičajena škola! Pravila, aktivnosti i sadržaj osmišljavate skupa s nastavnicima. Kako biste to ostvarili, pratite sljedeće upute:

Razmislite želite li da glavna tema vaše škole bude Informatika, nogomet ili Geografija. Osim glavne teme, trebate izabrati i podtemu kojom će biti protkane sve aktivnosti. Podteme su obrađene vrijednosti od kojih također trebate izabrati jednu.

<p>Aktivnosti:</p>	<p>Razmislite kako možete svojim radom u školi promicati izabranu vrijednost? Osmislite dvije do tri aktivnosti unutar Informatike/nogometa/Geografije koje možete povezati s tom vrijednošću.</p> <p>Nacrtajte svoju ljetnu školu. Kako ona izgleda? Što ona ima što ima i vaša trenutna škola? Po čemu se razlikuju? Kakav joj je okoliš? Pri tome razmišljajte da vam ona mora osigurati da odradite osmišljene aktivnosti. Utvrdite 5 do 10 pravila koja će osigurati da prve tri točke dobro funkcioniraju. Što želite za svakoga osigurati? Mogu li vam pravila biti saveznici za promoviranje vrijednosti?</p> <p>Nakon što odrade prvi dio zadatka, svaka grupa izabire dva "veleposlanika" i šalje ga u druge ljetne škole gdje im domaćini predstavljaju svoje ideje i odgovaraju na njihova pitanja. Veleposlanici u novim grupama ostaju 5 minuta, a nakon toga se vraćaju u svoju "školu" i prenose stečena iskustva. Grupa u ovoj fazi može, ako želi, primijeniti neke ideje. (15 min.)</p> <p>5. Predstavljanje grupnog rada i refleksija (20 min.)</p> <p>Sve grupe predstavljaju temu i podtemu njihove ljetne škole, osmišljene aktivnosti, izgled škole i pravila koja su izabrali.</p> <p>Učitelj zaključuje s pitanjem mogu li se neki zaključci primijeniti i na njihovu stvarnu školu? Facilitira kraću raspravu i najavljuje izradu detaljnijeg plana primjene odabranih ideja na sljedećim satima GOO-a.</p>
<p>Materijali i oprema:</p>	

Prilog 1

(isprintano na poledini vrijednosti)

Nediskriminacija - suprotstavljanje bilo kakvoj diskriminaciji na temelju spola, rase, boje kože, etničkog ili socijalnog podrijetla, genetskih osobina, jezika, vjere ili uvjerenja, političkoga ili bilo kakvoga drugog mišljenja, pripadnosti nacionalnoj ili seksualnoj manjini, imovine, rođenja, invalidnosti, dobi i dr. Bitno je za napomenuti kako osobe kojima je bitna ova vrijednost ne samo da ne diskriminiraju, nego se i bore protiv svih primijećenih oblika diskriminacija.

Tolerancija - suprotno čestim tumačenjima, kao vrijednost ljudskih prava, ne podrazumijeva samo trpljenje drukčijih, nego ima i aktivno značenje uvažavanja različitosti u društvu. Tolerantne osobe nisu samo "u redu s time da je netko drukčiji", nego i žele upoznati one koji se razlikuju i skupa s njima slaviti njihovu posebnost.

Solidarnost - vrijednost koja ističe povezanost različitih ili istih društvenih skupina i/ili osoba, koje se povezuju i skupa djeluju na rješavanju izazova. Solidarnost podrazumijeva međupovezanost osoba sa istim/ sličnim iskustvom, ali još i više osoba s različitim iskustvima, koje imaju sposobnost poistovjetiti se i stati uz osobu koja je u problemu.

Odgovornost - može biti osobna ili zajednička, no odnosi se na izvršavanje preuzetih obaveza i/ili suočavanje s posljedicama u slučaju neizvršavanjem. U aktivnom društvu se ova vrijednost odnosi na to da građani preuzimaju odgovornost za izazove u zajednici i aktivno im pokušavaju pridonijeti, neovisno je li im to u opisu posla/zanimanja.

Jednakost - vrijednost stvaranja preduvjeta za pravnu (jednaka primjena prava na svakoga čovjeka), političku (jednako pravo svih punoljetnih državljana na sudjelovanje u vlasti), socijalnu (jednakost mogućnosti uspjeha svakog pojedinca u natjecanju za položaj u društvu) i ekonomsku (jednakost prihoda i bogatstva za sve pripadnike društva) jednakost u društvu.

Sloboda - unatoč tome što će se katkada tumačiti kao sloboda da se osoba ponaša kako god poželi, vrijednost slobode je složenija od toga. Ona doista jamči prava izbora i osobnih odluka za svaku osobu, no staje tamo gdje ugrožava slobodu drugih. Tako u slobodu ne ulaze kršenje zakona, nasilje, ugrožavanje drugih i sl.

Trodioba vlasti

Pripremio i vodio Mirko Andrić, prof.

Dimenzija GOO	Politička
Ciljana skupina:	6., 7. i 8. razred OŠ
Vrijeme provedbe:	90 min.
Korelacija sa školskim predmetom/ima:	Geografija, Povijest
Ishodi:	<ul style="list-style-type: none">• Učenici će moći definirati pojmove “trodioba vlasti”, “Ustav”.• Učenici će moći nabrojati elemente trodiobe vlasti.• Učenici će moći opisati izgled, sadržaj i važnost Ustava.• Učenici će moći objasniti obuhvat vlasti, područje djelovanja, zakonske obaveze i trajanje mandata svakog od tri ključna elementa trodiobe vlasti.• Učenici će moći proceduralno objasniti način djelovanja tijela vlasti.• Učenici će moći kritički se osvrnuti na ograničenja i mogućnosti elemenata trodiobe vlasti.• Učenici će moći objasniti važnost međusobne kontrole tijela vlasti.
Metode:	metoda usmenog izlaganja, metoda razgovora, metoda demonstracije, rad s tekstom, rješavanje problema, metoda igre, individualni i skupni rad
Aktivnosti:	<p>1. Uvodni dio (7 min.)</p> <p>Učitelj/učiteljica potiče razgovor s učenicima i učenicama pitanjima o zadnjim izborima, njihovom mogućem sudjelovanju i uopće važnosti sudjelovanja na izborima. Učenici i učenice pritom iznose svoja znanja, ali se i kritički osvrću na važnost suodlučivanja i participiranja u vlasti. Učitelj/učiteljica potom nabraja sve vrste izbora i navodi učenike i učenice da zaključe o tome koja se tijela vlasti biraju na kojim izborima.</p> <p>2. Najava cilja (3 min.)</p> <p>Učitelj/učiteljica najavljuje današnju temu radionice govoreći učenicima i učenicama kako ih čeka upoznavanje s tijelima vlasti i Ustavom Republike Hrvatske te igra u kojoj će glumeći, tj. predstavljajući određena tijela vlasti, upoznati problematiku trodiobe vlasti.</p>

3. Glavni dio**Etapa 1 (15 min.)**

Uz pomoć PPT prezentacije učitelj/učiteljica učenicima i učenicama kroz razgovor izlaže temeljne činjenice vezane uz trodiobu vlasti i Ustav Republike Hrvatske (**Prilog 1.**) potičući ih pitanjima na osobna zapažanja, iskustva i kritički osvrt. Učitelj/učiteljica pritom napominje učenicima i učenicama da pažljivo prate jer će sadržaji ovog dijela radionice biti važni za nastavak rada te napominje učenicima i učenicama da povežu sadržaje s nastavom Povijesti i Geografije. Pri tome potiče učenike i učenice da vode svoje bilješke.

Etapa 2 (15 min.)

Nakon što iznese temeljne činjenice vezane uz trodiobu vlasti i Ustav, učitelj/učiteljica uvodi učenike i učenice u drugu etapu glavnog dijela sata koja je posvećena analizi Ustava te praktičnoj primjeni znanja vezanih uz trodiobu vlasti.

Učitelj/učiteljica učenicima i učenicama dijeli uloge tijela vlasti (**pogledati/prezentirati zadnju stranicu Priloga 1.**). Preporuka je da pri tome vodi računa o već postojećim ulogama predsjednika/predsjednice razreda i ukoliko postoje i druge uloge unutar razreda. Nadalje, preporuka je da učitelj/učiteljica učenicima i učenicama dopusti da, vodeći računa o njihovom broju, biraju uloge.

Učitelj/učiteljica objašnjava učenicima i učenicama da, ovisno o ulozi koju su dobili, iz odabranih dijelova Ustava Republike Hrvatske (**Prilog 2.**) trebaju pročitati članke, razumjeti ih te se pripremiti na problemske zadatke u igri/glumi koja će uslijediti nakon 10 minuta proučavanja odabranih članaka Ustava.

Učitelj/učiteljica učenicima i učenicama dijeli odabrane dijelove Ustava Republike Hrvatske te im daje listove na kojima piše njihova uloga i igri (**pogledati kraj Priloga 2.**). Navedene listove učenici i učenice trebaju vidljivo istaknuti ispred sebe kako bi za vrijeme igre/glume i drugima bili vidljivi. Mogu se lako izrezati ili plastificirati za višekratnu uporabu. Dok učenici i učenice proučavaju uručene dijelove Ustava, učitelj/učiteljica im pomaže pri razumijevanju članaka te odgovara na njihova moguća pitanja.

Etapa 3 (35 min.)

Učitelj/učiteljica samostalno rad na proučavanju Ustava proglašava završenim te učenike i učenice uvodi u novu etapu. Prvo objašnjava kako će učenici i učenice morati glumiti odabrana tijela vlasti tako da će pri predstavljenim izazovima (**Prilog 3.**) morati znati zastupati stav svog tijela vlasti.

Učitelj/učiteljica zatim demonstrira glumu predstavljanjem primjera izazova. Pri demonstraciji prolazi svakim tijelom vlasti objašnjavajući dotiče li ih se taj izazov i, ako da, koja je njegova uloga u njemu.

<p>Aktivnosti:</p>	<p>Učitelj/učiteljica tumači kako učenici/učenice koji zastupaju isto tijelo vlasti moraju glumiti i djelovati kao grupa kako bi učinkoviti zastupali svoje uloge. Učitelj/učiteljica ističe kako će na kraju opisno vrednovati rad učenika/učenica te istaknuti tijelo vlasti koje je najbolje zastupalo svoje uloge. Učitelj/učiteljica zatim poziva učenike i učenice da se predstave kao nositelji uloga kako bi se uživali u glumačku igru. Učitelj/učiteljica potom iščitava redom izazove u svakom potičući učenike i učenice da ponude rješenje problema. Potiče raspravu među učenicima i učenicama moderirajući njihovo iznošenje činjenica i stavova svaki put iznoseći na kraju točno rješenje.</p> <p>4. Zaključni dio sata (7 min.)</p> <p>Učenici/učenice će već nakon nekoliko izazova uočiti pravilo postupanja pri pitanjima međusobne veze i razgraničenja tijela vlasti, a u ovom dijelu radionice učitelj/učiteljica će ih i navesti na konačne zaključke. Učitelj/učiteljica će pitanjima navesti učenike i učenice da iznesu svoj kritički stav o tijelu vlasti koji su glumili te o funkcioniranju trodiobe vlasti u cijelosti. Važnost Ustava kao čuvara demokracije i poštovanje trodiobe vlasti učitelj/učiteljica će naglasiti primjerima iz glume učenika i učenica.</p> <p>5. Evaluacija (8 min.)</p> <p>Preporuka je da učitelj/učiteljica prvo učenicima i učenicama koji to žele pusti da iznesu svoj ukupni stav o radu na radionici, a zatim i o radionici samoj. Zatim će učitelj/učiteljica učenicima postaviti pitanja na koja će učenici i učenice odgovoriti podizanjem palca gore, dolje ili u sredinu čime će iskazati svoj stav.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kako bi ocijenio/ocijenila svoje rad tijekom radionice? 2. Kako bi ocijenio/ocijenila rad drugih učenika/učenica? 3. Kako bi ocijenio/ocijenila radionicu u cijelosti? <p>Zatim učitelj/učiteljica opisno vrednuje rad svih učenika i učenica te ističe tijelo vlasti koje je najbolje zastupalo svoje uloge.</p>
<p>Materijali i oprema:</p>	<p>računalo, projektor, PPT prezentacije, dokumenti s izabranim dijelovima Ustava, letci s nazivom tijela vlasti za učenike i učenice</p>

PRILOZI

Prilog 1

Uvodna PPT prezentacija o trodiobi vlasti

Prilog 2

PDF dokument s izabranim dijelovima Ustava Republike Hrvatske

Prilog 3

PPT prezentacija s izazovima

KOMUNIKACIJSKE VJEŠTINE: „JA”-”TI” PORUKE

Pripremila i vodila: Zrinka Šabić, prof.

Dimenzija GOO	Društvena
Ciljana skupina:	5./6. razred OŠ
Vrijeme provedbe:	90 min.
Korelacija sa školskim predmetom/ima:	Sat razrednika, Hrvatski jezik
Ishodi:	<ul style="list-style-type: none">• učenici će moći prepoznati različite stilove komuniciranja• učenici će moći prepoznati Ja-poruke koje pripadaju odgovarajućim TI-porukama• učenici će moći primijeniti formulu JA-poruke za preoblikovanje TI-poruka u JA-poruku• učenici će moći u konfliktnim situacijama primijeniti formulu JA-poruke
Metode:	<ul style="list-style-type: none">• predavanje, radionica, rad u grupi i parovima, razgovor
Aktivnosti:	<p>1. Aktivnost: Priča: Razderano srce (20 min.)</p> <p>Nastavnik učenicima podijeli crvene papire i škare te ih zamoli da nacrtaju srce i izrežu ga.</p> <p>Učenici, svatko držeći svoje srce, sjedaju na stolice poslagane u krug. Učitelj sjedi s njima i priča im priču Razderano srce uz koju dobiju upute.</p> <p>„Svaki put kada u priči čujete nešto što može povrijediti osobu, utjecati na to da se osjeća loše i ima o sebi loše mišljenje, otkinite komadić svoga izrezanog srca.”</p> <p>Priča u PRILOGU 1</p> <p>Nakon što priča završi, pogledaju kako izgledaju srca sada, nakon ispričane priče, te nastavnik s učenicima započne razgovor.</p> <p>Prijedlog pitanja za razgovor:</p> <p>Što mislite kako se Petar osjeća? Zašto se tako osjeća? Kako to može na Petra utjecati ako se netko prema njemu bude tako odnosio iz dana u dan? Pitajte učenike na koji način i kojim rečenicama bi dali potporu Petru? Što bi za njega učinili da se osjeća bolje? Kako bi se Petar osjećao nakon što bi čuo sve poruke podrške?</p> <p>Nakon razgovora učitelj zamoli učenike da dobro razmisle u sebi imaju li i oni Petra u razredu ili su i oni sami ponekad Petar? Ponašaju li se nekad kao Marko, mama, prijatelji? Ukoliko žele, mogu i o tome porazgovarati.</p>

2. Aktivnost JA i TI poruke (30 min.)

Učitelj nakon razgovora učenike upoznaje s načinima komunikacije JA-poruke TI- poruke te s dobrobitima komunikacije JA-porukama na primjerima iz priče te uz tekst:

„Za dobru komunikaciju je, osim samog sadržaja poruke, važan i način na koji govorimo. Dobra komunikacija znači da nema verbalne agresije, a najbolji način da se to postigne je komunikacija JA-poruka. One govore o nama, našim osjećajima, stavovima i razmišljanjima, Ukoliko sadrže neku kritiku, ona se odnosi na ponašanje druge osobe, a ne na samu osobu. Takva komunikacija često vodi do pozitivnih ishoda i povećava vjerojatnost da sugovornik zaista čuje naše poruke.”

„TI-poruke su uvijek usmjerene na sugovornika, često su agresivne i kritiziraju osobu (a ne njezino ponašanje). Ako komunikacija započinje s takvom vrstom poruke, sugovornik će vjerojatno odgovoriti na isti način - okrivljavanjem druge osobe što ne dovodi do poželjnih rezultata ni za jednog od sugovornika.”

Nakon što učitelj to objasni i odgovori na pitanja učenika, ukoliko ih ima, učitelj navodi primjer i pojašnjava kako treba izgledati JA-poruka:

„Mario, ljutim se...”

(započnemo imenom osobe kojoj se obraćamo i kažemo kako se osjećamo u vezi s njezinim ponašanjem)

„...kad kasniš s doručkom i ja te čekam...”

(govorimo o određenom postupku druge osobe, opisom koji ne vrednuje niti ocjenjuje te o stvarnim posljedicama tog postupka)

”...i molim te da nadalje doručkuješ na vrijeme kako bih stigla na posao na vrijeme.”

(navedemo svoja očekivanja, odnosno promjene koje bismo željeli da se dogode, bez ucjenjivanja i optužbi).

Nakon primjera, učitelj izabere šest učenika i podijeli im papiriće sa TI-porukama. Pročitaju svatko svoju u sebi i dobiju vremena razmisliti kako bi poruku preformulirali u JA-poruku. Svatko ustane, pročita poruku s papirića te (uz pomoć učitelja i drugih učenika, ukoliko je pomoć potrebna) kaže poruku u formi JA-poruke.

Zadane TI-poruke PRILOG 2

Učenici se nakon ove aktivnosti podijele u parove.

<p>Aktivnosti:</p>	<p>3. Aktivnost: primjena JA poruka (20 min.)</p> <p>Svaki par učenika dobije papir sa primjerom konfliktne situacije. Učitelj daje uputu, da učenik koji dobije papirić pokuša konfliktnu situaciju riješiti tako da svom paru kaže kako se osjeća putem JA poruke.</p> <p>Primjeri u PRILOG 3</p> <p>Nakon aktivnosti učitelj povede razgovor s učenicima: Je li izražavanje kroz JA-poruke bilo jednostavno? Kako su se osjećali oni koji su ih govorili a kako oni koji su slušali?</p> <p>4. Aktivnost: Govor zmije i govor žirafe (20 min.)</p> <p>Na kraju učitelj na ploču napiše GOVOR ZMIJE i GOVOR ŽIRAFE te pita učenike što misle koje poruke bi bile vezane uz koju životinju i zašto?</p> <p>Ispod GOVOR ZMIJE napiše ono što učenici govore (i na što ih učitelj navodi):</p> <p>TI-poruke -poruka može izazvati sukob, loše osjeća je...</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Vrednuje 2. Kritizira 3. Vrijeđa 4. Omalovažava 5. Ismijava 6. Ponižava 7. Zahtijeva <p>te ispod GOVOR ŽIRAFE:</p> <p>JA-poruke-poruka je topla, dobronamjerna te omogućava nastavak komunikacije.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Činjenice (zapažanja) kad vidim, čujem, osjetim... 2. Osjećaji-osjećam se... 3. Potrebe-trebam... 4. Želje - zato želim...
<p>Materijali i oprema:</p>	<p>Škare, crveni papiri, kartice sa rečenicama (TI poruke) i situacijama</p>

PRILOG 1

Priča: Razderano srce (nepoznat autor)

Jednoga utorka ujutro, kad je zazvonio sat, Petar nije ustao iz kreveta. Deset minuta nakon toga njegova mama otvara vrata sobe i kaže: „Hajde, ponovno ćeš zakasniti u školu. Stvarno si ljenčina!”(PODERI)
 „Ali mama, ne osjećam se dobro.”
 „Zašto se uvijek ponašaš kao mala beba?”(PODERI) pita Petrova mama. „Uvijek se osjećaš loše kada je tjelesni

u školi. Samo ti ustani i spremi se, tvoj je brat već gotov!”(PODERI)

Petar se brzo obukao i otišao u kuhinju nešto pojesti. Njegov stariji brat Marko je upravo završavao.

„Ja idem, mama.” rekao je.

„Čekaj Petra!” rekla je mama.

„Taj šmokljan uvijek kasni”(PODERI), reče Marko „Ne želim zakasniti.”

Petar je potrčao za starijim bratom i na vrijeme su stigli na školski autobus. Ali upravo kada su se vrata autobusa zatvorila, Petar se sjetio da je ostavio na pisaćem stolu domaću zadaću. Pitao je vozača bi li mogao pričekati da se vrati i uzme zadaću. Vozač ga je pogledao „Što je tebi, blesane?(PODERI) „Pa nije ovo taksi! Uostalom, tako ti i treba kad kasniš!”(PODERI)

Kad je stigao u školu, Petar je rekao učiteljici da je zaboravio domaću zadaću, a ona je odgovorila: ”Petre, to je već četvrti put ovaj mjesec da zaboravljaš domaću zadaću. Jesi li ju zaista uradio? Počinjem misliti da lažeš.”(PODERI) „Bojim se da ću morati razgovarati s tvojim roditeljima o tome.” Petar je volio sportove, ali je mrzio tjelesni jer je bio najmanji od svih dječaka u razredu. Toga dana trebali su igrati košarku koja je bila jedan od najgorih sportova za Petra. Učiteljica je zamolila djecu da se podjele u dva tima, Lavove i Tigrove. Za nekoliko trenutaka bilo je deset dječaka u svakom timu, a Petar je bio jedini koji je ostao neraspodijeljen. (PODERI)

Kapetan Lavova je rekao: „Mi ga nećemo. On nije dobar igrač.”(PODERI) „On nije tigar, više slični na uplašenu mačku.”(PODERI), rekao je kapetan Tigrova. Ostali su se dječaci počeli smijati.(PODERI) Na kraju je učiteljica raspodijelila Petra u tim Lavova, ali on je sjedio na klupi cijelo vrijeme jer ga kapetan nije htio uključiti u igru. (PODERI) Toga je dana, nakon škole, Petrov brat Marko igrao nogomet sa svojim prijateljima nedaleko od njihove kuće. Petar je bio znatno bolji u nogometu nego u košarci. Nogomet mu je bio najdraži sport. Zato je pitao Marka može li i on igrati. ”Ni slučajno”, rekao je Marko, „ti bi upropastio igru.”(PODERI) Njihova je mama to čula i rekla: ”Trebao bi pustiti bratu da igra s vama, Marko. ”Ali mama, on je prespor”(PODERI)“i uvijek je nekome na putu”.(PODERI)

PRILOG 2

1. Ti uvijek kasniš! (Ana, kada kasniš to me ljuti jer trošimo vrijeme uzalud. Željela bih da to više ne radiš.)
2. Budalo, otvori oči i koncentriraj se! (Saša, vidim da nisi koncentriran, što me čini nervoznim jer bismo se mogli sudariti. Molim te ubuduće pazi kako hodaš.)
3. Prestani me gnjaviti! (Iva, ako stalno ponavljaš istu stvar, ljutim se i nemam više volje za razgovor. Možeš me pitati ako nisam nešto jasno rekla, no molim te nemoj stalno ponavljati jedno te isto jer te više ne čujem.)
4. Izvoli se obući! (Ljuti me kada hodaš bos, brinem se za tvoje zdravlje i htjela bih da obuješ papuče.)
5. Sram vas bilo, opet ste sve ostavili meni! (Ljutim se kada ostavite nered u razredu pa sve moram sama kao redar pospremati. Pomoglo bi da svatko iza sebe baci svoje ostatke od užine.)
6. Ti lažeš! (Renato, ljuti me kada govoriš neistine o meni. Želio bi da me prvo pitaš i provjeriš Je li nešto istina ili nije prije nego pričaš drugima.)

PRILOG 3

Primjeri konfliktnih situacija:

1. Želiš reći prijateljici da je majica koju je upravo kupila loše stoji.
2. Mama ti prigovara što si stalno na kompjuteru i igraš igricu.
3. Želiš reći svojoj starijoj susjedi da ti se ne sviđa njezin način ophođenja prema tvom mlađem bratu.
4. Profesor ti je krivo ispravio test i vidiš da si dobio lošiju ocjenu nego zaslužuješ.

5. Zakasnio si kući nakon izlaska više od sat vremena, ali nisi shvatio da ti je otišla baterija na satu.
6. Dolaziš kući nakon škole i roditelji te čekaju ljuti jer su čuli da si počela pušiti.
7. Prijateljica je posudila od tebe tvoju najdražu knjigu i nije ti ju vratila.
8. Mama ti prigovara da moraš pospremati sobu, a ti već kasniš na dogovor s prijateljima.

IZVORI ZNANJA:

- Prilog 1) - priča preuzeta iz Priručnika za grupni rad sa djecom i mladima „Zašto radim to što radim?”- UG Vive Žene
- Prilog 2) razni primjeri prema priručniku za voditelje radionica s roditeljima „Rastimo zajedno” Pećnik, N. i Starc ,D.2010.
- Prilog 3) - primjeri preuzeti iz Priručnik za mlade o nenasilju i toleranciji „Eduka”
- Aktivnost 4) - primjer prema priručniku medijacije „Možemo to riješiti” - razumjevanje i upravljanje sukobima, Forum za slobodu odgoja

UJEDINJENOST U RAZLIČITOSTIMA

Pripremio i vodio: Goran Ledenčan, prof.

Dimenzija GOO	(Inter)kulturalna
Ciljana skupina:	5./6. razred OŠ
Vrijeme provedbe:	90 min
Korelacija sa školskim predmetom/ima:	Geografija, Povijest
Ishodi: .	<ul style="list-style-type: none">• učenici će moći iskazati svoje vrline i međusobno se povezati s grupom učenika• učenici će moći uočiti mjesto nastanka (izvora) odakle se stvaraju stereotipi o narodima svijeta• učenici će moći analizirati raslojavanje u društvima svijeta, ekonomsku razvijenost i diskriminaciju po različitim osnovama• učenici će moći vrednovati problematične svakodnevne situacije povezane sa stereotipima o Europljanima i stvoriti pozitivnu sliku o pujanima europskim narodima• Učenici će moći analizirati i vrednovati vizualne materijale o stereotipima i diskriminaciji
Metode:	predavanje, razgovor, rasprava, rad u skupini, rad na video izvorima
Aktivnosti:	<p>1. Aktivnost: Skupi iste točke (10 min.)</p> <p>Učenici na radnom listu (PRILOG 1) upisuju svoje ime i navode četiri rubrike:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Nije da se hvalim, ali dobar/a sam u....2. Volim...3. Najdraži hobi mi je...4. Moja najbolja osobina je... <p>Svaki učenik piše na svoj radni list svoje osobine. Nakon toga odlazi do ostalih učenika i uspoređuje svoje sličnosti i razlike. Ukoliko učenici imaju iste napisane rubrike, stavljaju si točke i pored točke zapisuju svoje ime. Pri kraju aktivnosti analiziraju se točke učenika i njihove sličnosti, ali i razlike te se pobliže upoznaju i zbližavaju.</p>

2. Aktivnost: Jednak korak za sve (25 min.)

Učenici stoje u redu u dnu prostorije. Izvlače kartice s kategorijama nacionalnosti i ostalih kategorija (**PRILOG 2**) kako bi se uvidjele regionalne razlike u svijetu.

Učitelj čita tvrdnje, a sudionici vježbe kreću jednakim korakom prema naprijed ukoliko je odgovor na tvrdnju pozitivan, a ukoliko nije, ostaju na mjestu.

Tvrdnje koje navodi učitelj tijekom vježbe:

U vlastitoj državi imaš svakodnevno pristup vodi za piće.

Zarađuješ više od 50 dolara dnevno.

Možeš si priuštiti ljetovanje na Karibima.

Svakodnevno imaš hrane u izobilju.

Imaš kupaonicu u svom domaćinstvu.

Posjeduješ auto star dvije godine.

Posjeduješ mobitel, računalo i vlastitu internetsku vezu.

Imaš besplatno zdravstveno osiguranje u slučaju bolesti.

Možeš se slobodno i besplatno školovati.

Imaš demokratsko pravo glasa u državi u kojoj se nalaziš.

Tvoje mjesto u kojemu živiš je sigurno za tebe (bez kriminala).

Poštuju se zakoni u tvojoj državi.

Veseliš se svakom novom danu jer dobro živiš.

U tvojoj državi se reciklira otpad.

Slobodno izražavaš svoja uvjerenja (vjerska, etnička i dr.).

Kupuješ svaki mjesec neki komad nove odjeće.

Razgovor s učenicima nakon prolaska kroz sve tvrdnje treba biti baziran na sljedećim pitanjima upućenima njima.

Što primjećuju kako se grupa raslojila? Što misle tko su osobe koje se nisu pomaknule s mjesta ili su se pomaknule svega koji korak? Tko su ti koji su najviše napredovali? Pitamo sudionike u vježbi kako su se osjećali dok smo radili ovu vježbu? Što mi kao pojedinci i/ili osviještene grupe građana možemo učiniti kako bi se stanje u svijetu promijenilo nabolje? Potrebno je kod učenika navedenim pitanjima osvijestiti situaciju i u hrvatskom društvu. Navedite društvene skupine u Hrvatskoj koje su u nepovoljnom položaju. Po čemu to zaključujete?

3. Aktivnost: Pogodi euroljanina kojeg zamišljam i glumim (25 min.)

Učenici će se podijeliti u grupe po četvero učenika i na karticama (**PRILOG 3**) će dobiti državu i stereotip koji moraju odglumiti bez uporabe jasnih odrednica identiteta (jezika te države, imena naroda i dr.). Drugi učenici će potom pogađati o kojem narodu se radi i problemski analizirati navedeni stereotip vezan za pojedinu situaciju. Potom svaka grupa treba osmisliti scenarij i odglumiti „antistereotip“ koji će pomiriti razlike između dva naroda ili poništiti netom prije odglumljeni stereotip.

<p>Aktivnosti:</p>	<p>4. Aktivnost: Stablo stereotipa (15 min.)</p> <p>Na hamer papiru se nacrtava stablo problema s granama i korijenom i na grane učitelj napiše stereotipe o različitim europskim narodima zajedno s učenicima.</p> <p>Nakon zajedničke analize učenici promišljaju o uzroku stvaranja takvih stereotipa i navedene zaključke pišu u korijen drveta.</p> <p>Učitelj moderira komunikaciju i usmjerava učenike s pitanjima (Tko stvara stereotipe u društvu? Gdje pronalazite najviše stereotipa? U kojim situacijama se stereotipi koriste? Koji su najčešći načini prikazivanja stereotipa? Kojim stereotipima se prikazuju određeni narodi s obzirom na povijesne okolnosti?).</p> <p>Nakon zapisivanja korijena problema učenici dobivaju širu sliku o stvaranju stereotipa i nužnosti promišljanja o onome što vide i čuju o drugim europskim narodima.</p> <p>5. Aktivnost: Ljudskost se računa (15 min.)</p> <p>Na kraju učenici gledaju kratki video o stereotipima i diskriminaciji na sljedećoj poveznici: https://www.youtube.com/watch?v=c2NJVCfmrP0</p> <p>Potom zajednički argumentiraju sadržaj kratkog videa i posljedice koje stereotipi i diskriminacija imaju u svakodnevnim životnim situacijama. Učitelj naglašava kako je humanost ono što gradi ljude kao stanovnike svijeta te da moramo biti otvoreni za različitosti.</p> <p>6. Aktivnost: Samovrednovanje (5 min.)</p> <p>Na kraju radionice učenici mogu ispuniti obrazac samovrednovanja (PRILOG 4) kako bi uočili vlastita postignuća tijekom današnje radionice.</p>
<p>Materijali i oprema:</p>	<p>računalo, projektor, hamer papir, flomasteri, PRILOG 1,2,3 i 4</p>
<p>Izvori i literatura:</p>	<p>https://www.youtube.com/watch?v=c2NJVCfmrP0</p> <p>Delić, Z., Uremović, M., Gajić, N., Jelečević, N., Gudlin, J., i A. Vujović (2012.) Kulturna i duhovna baština zavičaja, priručnik za nastavnike osnovnih škola. Osijek: Nansen dijalog centar.</p>

PRILOG 1

Nije da se hvalim, ali dobar/ra sam u...

Volim...

Ime i prezime

Najdraži hobi mi je...

Moja najbolja osobina je...

PRILOG 2

Pakistanka u selu na sjeveru države	sirijska izbjeglica u Grčkoj	imigrant u Njemačkoj iz Pakistana	azilant u Švedskoj iz Afganistana
Brazilac iz favele (divljeg naselja)	japanska znanstvenica	radnica na blagajni u Hrvatskoj	australski liječnik
Kanađanka s vlastitom tvrtkom	Rom iz Sjeverne Makedonije	invalidna osoba iz Malija	invalidna osoba iz Ujedinjenog Kraljevstva
muslimanka iz Irana	kineski najamni radnik u SAD-u	gladno dijete iz Somalije	dijete oboljelo od AIDS-a u Bocvani

PRILOG 3

1. SITUACIJA (ŠKOTI I ENGLEZI)

Nalazite se na nogometnoj utakmici Škotske i Engleske. Dvoje učenika su pripadnici škotske navijačke skupine, a dvoje učenika pripadnici engleske navijačke skupine. Navijate glasno i ističete nacionalne simbole. Nakon pogađanja stereotipa odglumite situaciju u kojoj rušite stereotip i stvarate ozračje prijateljstva između Škota i Engleza bez upotrebe nacionalnih simbola.

2. SITUACIJA (MAĐARI)

Došli ste s obitelji na putovanje u Budimpeštu u Mađarskoj i trebate platiti parkirno mjesto u centru grada. Na aparatu se ne nalazi prijevod na engleskom jeziku. Već ste pitali nekolicinu Mađara da vam pomognu pri plaćanju, a oni na vaš engleski odgovaraju mađarskim i ne trude se pomoći. Nakon pogađanja stereotipa odglumite situaciju u kojoj rušite stereotip i stvarate novu situaciju koja stvara ozračje međusobne pomoći od strane Mađara.

3. SITUACIJA (ŠVEĐANI)

Nalazite se u Švedskoj u restoranu i do vas dolazi konobar koji se ne smije i koji vas samo upita što želite naručiti. Vama ta situacija postaje nejasna. Postanete nezadovoljni zbog te hladnoće na koju niste naviknuli. Nakon pogađanja stereotipa odglumite situaciju u kojoj ćete Šveđane prikazati u pozitivnom ozračju ljudske topline.

4. SITUACIJA (TALIJANI)

Došli ste u Milano s vašom obitelji, a niste znali da je u tom razdoblju tamo Tjedan mode. Šetate se ulicom i pored vas šetaju obučeni ljudi u različitim odjevnim kombinacijama. Govorite svojoj ženi i djeci kako su svi Talijani šminkeri i da vam se ne sviđa njihova moda.

Nakon pogađanja stereotipa odglumite situaciju u kojoj ćete uživati u Tjednu mode u Italiji i prikažite Talijane u pozitivnom ozračju.

PRILOG 4

Upiši **X** u prostor koji odražava tvoju procjenu pojedinog elementa rada i napiši svojim riječima komentar na kraju.

ELEMENT	U POTPUNOSTI DA	DJELOMIČNO	U POTPUNOSTI NE
Jesam li zadovoljan vlastitim radom na radionici?			
Današnje teme će mi biti potrebne u budućnosti.			
Tijekom današnjeg rada dobio sam nova znanja i vještine.			
Što mi se danas najviše svidjelo?	Komentar: _____ _____ _____		

Održivi dizajn

Pripremila i vodila: Sandra Marijanović, prof.

Dimenzija GOO	Ekološka
Ciljana skupina:	5./6. razred OŠ
Vrijeme provedbe:	90 min.
Korelacija sa školskim predmetom/ima:	Likovna kultura, Matematika, Geografija
Ishodi:	<ul style="list-style-type: none">• učenici će moći prepoznati što je to ekološki otisak i održivi razvoj• učenici će moći analizirati loše utjecaje tekstilne industrije na okoliš• učenici će moći prezentirati i osmisliti vlastite ideje kako bi smanjili negativan utjecaj tekstilne industrije na okoliš
Metode:	predavanje, razgovor, video izvori, grupni rad, istraživanje pomoću tableta
Aktivnosti:	<p>Nastavnik upoznaje učenike sa pojmom Ekološkog otiska, što on znači i koliko mi utječemo svojim ponašanjem na prirodne resurse na Zemlji. Učenici pomoću tableta izračunavaju na internet stranici koji je njihov ekološki otisak. (10min.) (Prilog 1.)</p> <p>Nastavnik učenike podijeli u skupine po četiri učenika, svaka skupina ima zadatak na papir napisati najmanje pet riječi koje ih asociraju na pojam ODRŽIVI RAZVOJ. Nakon toga svaka grupa čita što je zapisala, a nastavnik piše pojmove na ploču. (5min)</p> <p>Nastavnik učenike upoznaje sa pojmom <i>Održivi razvoj</i> te ih upućuje na internet stranicu da istraže i pročitaju tekst o održivom razvoju te nakon pročitane nadopune još najmanje pet riječi koje opisuju održivi razvoj, a koje nisu zapisali prvi put. (10min.)</p> <p>Nastavnik učenicima prikazuje kratki video o problematici nastanka odjeće: <i>Follow the thread Why we need Transparent Supply Chains</i>. Nakon videa upoznaje učenike sa problemima tekstilne industrije. Razgovaraju o tome na koji način tekstilna industrija utječe na okoliš te na koji način možemo promijeniti svojim ponašanjem utjecaj na okoliš. (10min.)</p> <p>Učenici u grupama dobiju tekst koji trebaju pročitati i zapisati sve pozitivne i negativne strane proizvodnje jedne majice. Grupa ima zadatak zapisati otprilike koliko svatko od njih posjeduje majicu te izračunavaju koliko vode je utrošeno na proizvodnju majica njihove grupe. (10min.) (Prilog 2.)</p>

<p>Aktivnosti:</p>	<p>Učenici pomoću tableta na internetu istražuju što je to Održivi dizajn, Capsule Wardrob i sl. (5 min.)</p> <p>Učenici uz vodstvo nastavnika izrađuju plakat kako bi upozorili druge učenike u školi koliko je važno razmišljati održivo i na koji način i sami mogu pomoći da se smanji štetnost modne industrije na okoliš. Plakat mogu izraditi na papiru ili u aplikaciji Padlet. Na plakatu će predstaviti dizajn održive, reciklirane majice. Trebaju navesti kako mogu napraviti majicu koristeći obnovljive, ekološki prihvatljive materijale. Isto tako trebaju osmisliti slogan koji će pisati na majici kojim će podizati ekološku svijest kod drugih učenika. (25 min.)</p> <p>Grupe učenika prezentiraju svoj plakat i predstavljaju vlastite ideje. Nastavnik učenike navodi na razmišljanje kako osim lošeg ekološkog utjecaja u tekstilnoj industriji postoji i problem ljudsko pravne problematike koja je povezana s niskom cijenom rada te zloupotrebom dječje radne snage gdje se krše i dječja prava. (15 min.)</p>
<p>Materijali i oprema:</p>	<p>računalo, projektor, tableti/mobiteli, papir, flomasteri, ljepilo i stari časopisi i novine</p>

PRILOG 1.

Ekološki je otisak (eng. *ecological footprint*), najjednostavnije opisano, mjera ljudskog utjecaja na prirodne resurse. Prikazuje odnos između zahtjeva čovjeka i njegovih gospodarskih djelatnosti na biološki produktivno područje i zemljine regenerativne sposobnosti.

Ekološki otisak procjenjuje je li naš način života uistinu održiv za naše svakodnevne potrebe kao što su primjerice: proizvodnja (i transport) voća i povrća, ribe, mesa i dr., korištenja fosilnih goriva uz visoku emisiju ugljikova (IV) oksida te potrebnog prostora za izgradnju zgrada i cesta.

Smatra se da ukupni ekološki otisak čovječanstva iznosi više od 50 % Zemljinog kapaciteta. Prema navedenim podacima, za potrebe ljudi, već je sada potreban još jedan planet za život.

PRILOG 2.

“U brojkama modna industrija danas izgleda ovako: 75% tržišta mode odnosi se na SAD, Europu i Japan. Uz proizvodnju nafte, modna industrija je najveći zagađivač planete. Otpušta 1,7 milijardi tona CO₂, proizvodi 20% otpadnih voda te proizvodi oko 15 milijuna tona tekstilnog otpada od kojih se 12,8 odnosi na odjeću bačenu u smeće pri čemu se reciklira samo 25%. Prosječna osoba troši 60% više na odjeću u odnosu na petnaest godina ranije te svaki odjevni predmet prosječno obuče 6 -7 puta.

JEDNA PAMUČNA MAJICA OD MNOGIH KOJE VEĆINA NAS IMA U ORMARU VRIJEDI STOTINJAK KUNA, ALI I OKO 2900 UTROŠENIH LITARA VODE. NA TRAPERICE OD 1 KG UTROŠI SE 11 800 LITARA VODE, A NA ŠTAPIĆ ZA ČIŠĆENJE UŠIJU 4 LITRE VODE.

Europska organizacija za održivu modu MADE-BY napravila je klasifikaciju materijala u odnosu na održivost prema nekoliko parametara u koje ubraja proces proizvodnje, emisiju štetnih plinova koji uzrokuju klimatske

promjene, toksični utjecaj na ljude, ekotoksičnost, utrošak energije, utrošak vode i potrebne količine za uzgoj obilježivši ih slovima od A do E. Prema ovim kriterijima, u visokoj A kategoriji nalaze se reciklirani pamuk, reciklirani najlon 6, organska konoplja, reciklirani poliester i organski lan te upravo ovi materijali imaju najmanje štetan utjecaj na okoliš. Na drugom mjestu označeni slovom B nalaze se organski pamuk i lyocell dobiven od celuloze eukaliptusa. Pod slovom C nalaze se lan i konoplja dobiveni konvencionalnom proizvodnjom. Na zadnjem mjestu, pod D i E poliester, pamuk i vuna dobiveni konvencionalnom proizvodnjom te najlon 6 (u kategorizaciju nisu uvršteni svila i koža zbog nepotpunih podataka).

Je li puno utrošiti 2900 litara vode na jednu pamučnu majicu ovisit će o porijeklu vode. Procjena je da se od ukupne navedene količine 1230 litara utrošeno na zalijevanje pamuka (plava voda), 1110 litara je kišnica (zelena voda) te je 600 litara onečišćena voda (siva voda). Također, utjecaj majice je drukčiji s obzirom na mjesto gdje je pamuk uzgojen. 53% polja nastaje svakodnevnim zalijevanjem. Najvažniji proizvođači su Kina, SAD, Indija, Pakistan, Brazil i Uzbekistan gdje je u većini zemalja česta nestašica vode.

KOJI JE PAMUK ZA MAJICE NAJBOLJI?

Kada razmišljamo o održivosti pamuka valja razmotriti nekoliko pitanja: proizvodnju pamuka kao osnovne sirovine (dobivanje sjemenki, sadnja, gnojenje, zaštita od štetočina, sjetva), proces izvedbe (predivo, tkanje, pranje, bojenje, krojenje), prijevoz od proizvođača do krajnjeg kupca, korištenje (pranje, sušenje, peglanje) i otpad (paljenje, deponij smeća, stanica za pročišćavanje). U svakoj od faza postoji određeni utjecaj na okoliš i ljude. Mnoga djeca, primjerice u Indiji, rade na poljima pamuka te su izložena agrotoksičnim sredstvima koje ujedno zagađuju vode i podzemne vode. U odnosu na navedeno najmanji utjecaj na okoliš i zajednicu imaju Sea Island pamuk i egipatski pamuk." IZVOR: <https://www.dblog.hr/dgreen/sto-sve-stoji-iza-jedne-pamucne-majice-koju-obucemo-par-puta/>

PRILOG 3.

<https://www.footprintcalculator.org/food1>

<https://lora.bioteka.hr/sto-je-odrzivi-razvoj/>

<https://www.youtube.com/watch?v=SvyBcRrWCS8>

<https://youmatter.world/en/eco-fashion-ecology-28031/>

<https://www.thegoodtrade.com/features/fair-trade-clothing>

<https://www.thegoodtrade.com/features/affordable-ethical-fashion-brands>

<https://clios.com/awards/winner/direct/fashion-revolution/the-2-euro-t-shirt-a-social-experiment-250>

Čovječe, ne korumpiraj se! /

(* uz Međunarodni dan borbe protiv korupcije 9.12.)

Pripremila i vodila: Morena Lalić, prof.

Dimenzija GO	Gospodarska/ekonomska
Ciljana skupina:	5./6. razred OŠ
Vrijeme provedbe:	90 min.
Korelacija sa školskim predmetom/ima:	Sat razrednika Hrvatski jezik Glazbena kultura Engleski jezik
Ishodi:	Učenici će moći: <ul style="list-style-type: none">• koristiti vokabular na temu korupcije• nabrajati primjere korupcije• iznositi vlastito mišljenje i oblikovati stavove o temi• oblikovati moguća rješenja problema
Metode:	<ul style="list-style-type: none">• obrnuta učionica, metoda slagalice, razgovor, igra, pitanja i odgovori
Aktivnosti:	<p>1. Uvodna aktivnost: Pravila skupnog rada (2 min)</p> <p>Ponoviti pravila ponašanja u skupnom radu. (npr.: <i>Poštujemo različita mišljenja., Slušamo jedni druge., Imam pravo reći "Dalje." ako ne želim reći svoje mišljenje.</i>)</p> <p>2. Aktivnost: Obrnuta učionica (30 min.)</p> <p>Pripremiti platnenu vrećicu sa listićima u 3 različite boje jer se prvotne skupine oblikuju na temelju boje listića. Na listićima su napisane brojke, ovisno o broju učenika u svakoj skupini, na temelju kojih se oblikuju druge skupine.</p> <p>Učenici iz platnene vrećice nasumično izvlače papirić određene boje (zadrže ga i za drugu aktivnost) te se na taj način razvrstaju u 3 skupine. Pripadnici svake skupine gledaju različite video uratke (na računalu, tabletu ili mobitelu) i na taj način samostalno istražuju temu.</p> <p>Razgovaraju o sadržaju koji su istražili i izrađuju zajedničke natuknice (Što je u videu prikazano? Koliko se sa tom pojavom susrećeš/susrećemo u svakodnevnom životu? Gdje najčešće? Znaš li neki osobni primjer? Kako se možemo oduprijeti/zaustaviti ovu pojavu? Zašto je to važno?).</p>

<p>Aktivnosti:</p>	<p>ŠTO MISLIŠ? (15 min.) Oblikuju se nove skupine po 3 učenika (iz svake prethodne skupine po 1 učenik - pomoći mogu brojke). Razmjenjuju saznanja i ideje te pripreme kratko izlaganje.</p> <p>PODIJELI S NAMA! (10 min.) Učenici u trojkama izlažu svoje viđenje problema.</p> <p>3. Aktivnosti upoznavanja s pojmovima:</p> <hr/> <p>IGRA "BINGO" (10 min.) Učenicima podijeliti, svakome ponaosob, Bingo listiće. Učenici označe 4 riječi po vlastitom izboru. Učitelj izgovara riječi (dok svi ne osvoje Bingo). Kada prozove sve 4 riječi koje je učenik označio, učenik vikne "Bingo!" i pročita svoje riječi.</p> <p>OBJASNI RIJEČ (5 min.) Pripremiti kartice s riječima iz Binga. Učenici se javljaju da objasne njihovo značenje, učitelj pomaže. Učitelj kartice postavlja na ploču.</p> <p>MUHOLOVKA (10 min.) Natjecateljska igra na ploči (u parovima): učitelj opiše značenje riječi, a učenici pomoću muholovke u što kraćem vremenskom roku trebaju dodirnuti odgovarajuću karticu s riječju.</p> <p>4. Aktivnost: Završni razgovor/planiranje (5 min.)</p> <hr/> <p>Učenici iznose prijedloge za obilježavanje Međunarodnog dana borbe protiv korupcije u školi i/ili lokalnoj zajednici.</p> <p>5. Evaluacija (3 min.)</p> <hr/> <p>Učenici individualno ispunjavaju evaluacijski listić.</p> <p>6. Dodatni zadatak - križaljka (10 min.)</p> <hr/> <p>Učenici rješavaju križaljku na listiću ili online - individualno, u paru ili skupini.</p>
<p>Materijali i oprema:</p>	<p>laptop, projektor, zvučnici, internet, tableti / mobiteli, radni listići (Bingo, križaljka), ploča, magneti, kartice s riječima, dvije muholovke, platnena vrećica, listići u boji</p>

Prilog 1

Poveznice na video sadržaje:

<https://www.youtube.com/watch?v=vF33DwUu4tU>

<https://www.youtube.com/watch?v=bBb9yBysLPo>

<https://www.youtube.com/watch?v=qED0s7aLW6o>

(engleski): https://www.youtube.com/watch?v=KQCI_2Kb6AI

Prilog 2

BINGO * odaberi 4 riječi *

UCJENA	KORUPCIJA	PRAVDA	PLAGIJAT
MITO	ZLOČIN	MORAL	ODGOVORNOST
KAMPANJA	DEMOKRACIJA	NEPOTIZAM	POVJERENJE
GRAĐANIN	IZBORI	NEVLADINA ORGANIZACIJA (NVO)	ZVIŽDAČ

Prilog 3

UCJENA - protuzakonito prisiliti nekoga da vam nešto da (najčešće novac), uz prijetnje

MITO - protuzakonito nekome (najčešće javnom službeniku) dati novac ili poklon kako bi ih nagovorili da učine nešto za vas

KAMPANJA - niz akcija kojima se želi postići određeni rezultat koji se odnosi na politiku, posao ili na društveno poboljšanje

GRAĐANIN - netko tko živi u određenom gradu ili državi

KORUPCIJA - nepošteno, protuzakonito, nemoralno ponašanje (prvenstveno osoba koje su na položaju moći)

ZLOČIN – općenito protuzakonite aktivnosti

DEMOKRACIJA - oblik vlasti u kojem sve odluke neke države donosi izravno ili neizravno većina njezinih građana kroz izbore

IZBORI - postupak kojim narod povjerava obavljanje političke vlasti predstavničkom tijelu i predsjedniku

PRAVDA - koncept pravičnog i moralnog postupanja prema svim osobama, naročito u zakonu

MORAL - oblik društvene svijesti, skup nepisanih pravila, narodnih običaja, navika i normi neke zajednice koji određuje poželjna i nepoželjna ponašanja

NEPOTIZAM - davanje prednosti pri zapošljavanju obitelji i poznanicima, bez obzira na kvalifikacije

NEVLADINA ORGANIZACIJA – neprofitna organizacija koja nije pod nadležnošću vlade i čiji osnivač nije država

PLAGIJARIZAM - kada netko koristi tuđe riječi, ideje ili rad i predstavlja ga svojim

ODGOVORNOST – snošenje posljedica za svoje odluke

POVJERENJE – snažna vjera u iskrenost, dobrotu nekoga ili nečega

ZVIŽDAČ – osoba koja javno upozorava na nezakonite aktivnosti moćnih pojedinaca

Prilog 4

EVALUACIJSKI LISTIĆ Kvačicom označi odgovarajući stupac!			
Koristim vokabular na temu korupcije.			
Nabrajam primjere korupcije.			
Iznosim vlastito mišljenje i stavove o temi.			
Oblikujem moguća rješenja problema.			

Prilog 5

Poveznica na online križaljku:

- <https://wordwall.net/resource/10751329>

Osijek GOO

D/ kolektiv

DJEČJI KREATIVNI CENTAR
DOKKIČA

NANSEN DIJALOG CENTAR

udruuga za rad s mladima
BREZA

www.breza.hr